

ШЛЯХИ ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: *система вищої освіти, конкурентоспроможність, ВНЗ.*

Постановка проблеми. Система вищої освіти виступає фактором економічного розвитку країни та соціального благополуччя її населення. Розвиток освітньої системи формує передумови забезпечення соціальної сталості, яка є одним із компонентів сталого розвитку, у той час як недостатній рівень конкурентоспроможності та якості вищої освіти уповільнює економічне зростання, спричиняє підвищення рівня безробіття та погіршення якості життя населення у цілому. Система вищої освіти в Україні функціонує із недостатнім рівнем ефективності та перебуває у стані адаптації до глобальних викликів сьогодення, нових соціально-економічних умов та сучасних суспільних вимог. Однією із ключових проблем розвитку вищої освіти в Україні є недостатній рівень її конкурентоспроможності, тому на вирішення саме даної проблеми має бути спрямована низка освітніх реформ, що реалізується в країні. Дослідження тенденцій розвитку системи вищої освіти в Україні з метою виявлення глибинних причин кризових явищ, ідентифікації загроз успішній реалізації реформ та визначення шляхів їх подолання є надзвичайно актуальними у сучасних умовах та мають велике практичне значення. Визначення шляхів трансформації діяльності вищих навчальних закладів як суб'єктів сектору вищої освіти відіграє важливу роль у формуванні конкурентоспроможної системи вищої освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Висвітленню основних тенденцій, визначенню стратегічних напрямів розвитку та шляхів реформування системи вищої освіти в Україні присвячені наукові праці широкого кола вітчизняних вчених, зокрема: В.Бахрушина, М.Згуровського, І.Каленюк, О.Кукліна, С.Курбатова, С.Ніколаєнка, С.Сисоєвої, Л.Сушенцевої, С. Терепищого, Ю. Федорченка та багатьох інших. Незважаючи на наявність потужного наукового доробку, питання визначення шляхів зростання конкурентоспроможності системи вищої освіти в Україні є актуальним та потребує подальшого дослідження.

Метою даного дослідження є ідентифікація шляхів зростання конкурентоспроможності системи вищої освіти в Україні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розвиток системи вищої освіти в Україні характеризується високим ступенем охоплення громадян освітою, але недостатнім рівнем її якості, низьким рівнем державного фінансування, недостатнім рівнем узгодженості навчального процесу із ринком праці, щорічним зниженням кількості студентів та втратами потенційних заявників через високий відтік студентів до зарубіжних університетів, високим ступенем зношеності матеріально-технічної бази більшості ВНЗ, повільними темпами впровадження інновацій у навчальний процес, динамічними змінами в освітньому законодавстві [1]. Важливу роль у розвитку системи вищої освіти та забезпеченні її конкурентоспроможності відіграє трансформація діяльності ВНЗ за різними напрямками та їх функцій, що передбачає внесення змін до організації навчального процесу, науково-дослідної та інноваційної діяльності, вдосконалення системи управління ВНЗ тощо (рисунок 1). Крім того, слід враховувати, що формування економіки інформаційного типу висуває низку вимог до сектору вищої освіти, що потребує значно глибших трансформацій, ніж просто впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний та дослідницький процеси і розширення масштабів дистанційної освіти [2].

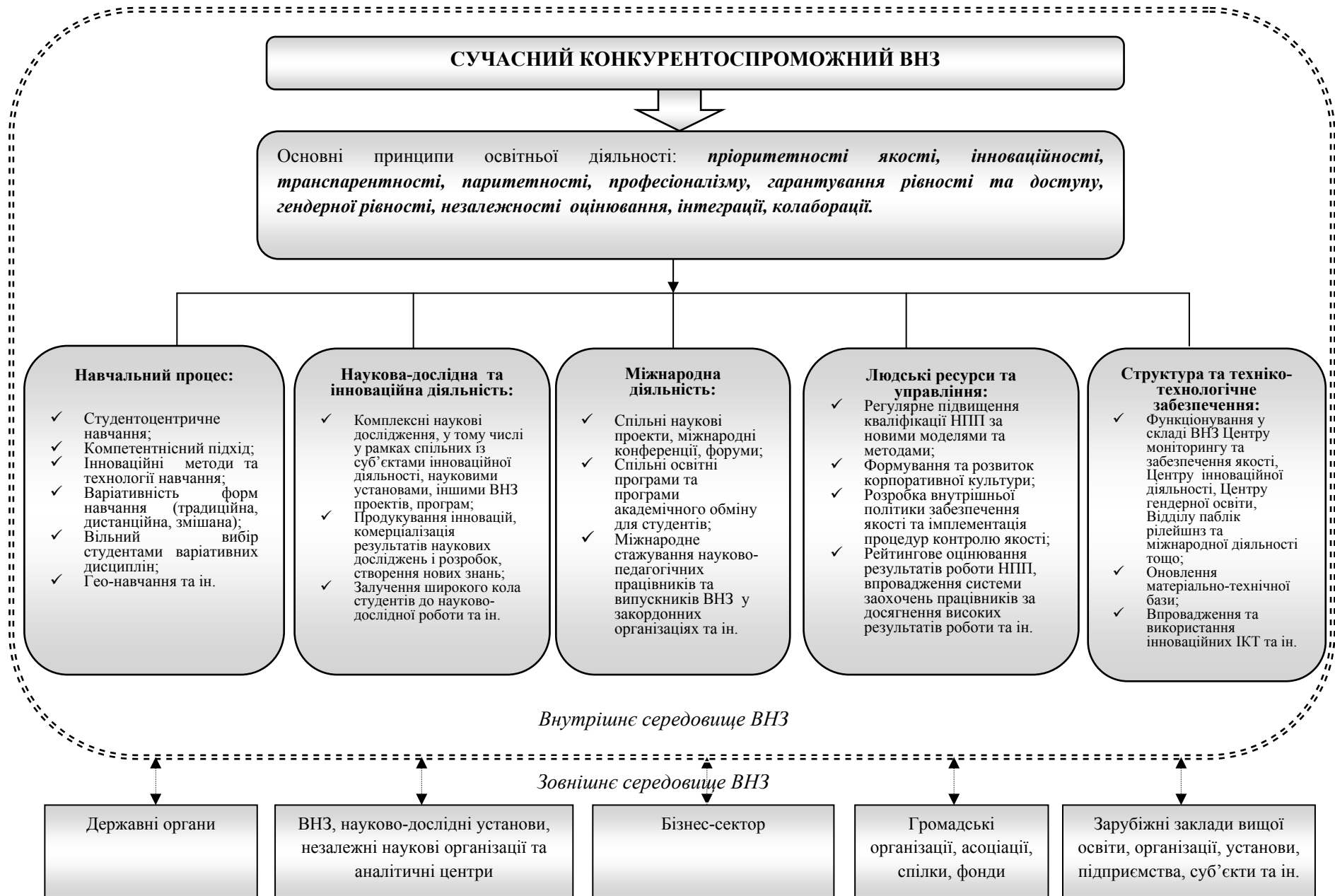

Рис. 1. Модель сучасного конкурентоспроможного ВНЗ*

* Джерело: розроблено автором [1]

Навчальний процес повинен бути інноваційним, орієнтованим на студента, ґрунтуватися на компетентністному підході (рисунок 1). Для зміцнення конкурентних позицій у навчальний процес сучасного вищого навчального закладу мають бути впроваджені інноваційні форми, методи та технології навчання. Широкого розповсюдження у зарубіжних вищих навчальних закладах набули особистісно орієнтовані технології навчання, які забезпечують гармонійний та всебічний розвиток особистості, підготовку висококваліфікованих, затребуваних на ринку праці фахівців, які володіють широким спектром професійних здібностей.

Для підвищення ефективності навчального процесу та його якості необхідно забезпечити координацію між навчальним процесом і потребами роботодавців, що вимагає діалогу та тісної співпраці між викладачами, роботодавцями та студентами. Для того, щоб посилити зв'язок між навчальним процесом і ринком праці доцільно постійно ознайомлюватися із вимогами і потребами різних категорій роботодавців (державних органів, підприємств різних галузей, іноземних компаній тощо), організувати зустрічі студентів і HR-фахівців, а також оцінювати рівень формування загальних і професійних компетенцій студентів, а саме: викладачами (внутрішня оцінка - з метою внесення за необхідності змін до навчального процесу) та роботодавцями (зовнішня оцінка - для визначення рівня відповідності сформованих компетенцій очікуванням та потребам роботодавців). Результати такого оцінювання можуть бути використані роботодавцями для створення бази кандидатів з випускників, які мають найвищий рівень сформованості компетенцій.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Одним з головних стратегічних напрямів розвитку системи вищої освіти в Україні є підвищення рівня конкурентоспроможності вищих навчальних закладів шляхом: створення необхідних умов для провадження якісного навчального процесу, забезпечення високої результативності наукової діяльності та зміцнення наукового потенціалу, посилення міжнародного освітнього співробітництва, розвитку інфраструктури тощо. Основними принципами діяльності закладів вищої освіти в Україні мають бути такі принципи: пріоритетності якості, інноваційності, транспарентності, паритетності, професіоналізму, гарантування рівності та доступу, гендерної рівності, незалежності оцінювання, інтеграції, колаборації.

2. Важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності системи вищої освіти в Україні відіграє формування стратегій розвитку на рівні кожного ВНЗ, що передбачає визначення загальної траєкторії та напрямів розвитку, а також ідентифікацію комплексу стратегічних заходів, які будуть реалізовані у майбутньому з метою зростання конкурентоздатності ВНЗ.

3. Для комплексного аналізу поточного стану системи вищої освіти, забезпечення якості освітнього процесу та зростання конкурентоспроможності вітчизняних університетів доцільним є визначення методики оцінювання конкурентоспроможності ВНЗ України та порядку оцінювання інтегральної ефективності їх функціонування.

Список використаних джерел

1. Hnedina, K. V. The reformation of higher education system in Ukraine as a factor of innovative development of national economy/K.V. Hnedina // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С.106-117.
2. N. V. Tkalenko. Vectors of higher education sector transformation in conditions of the information economy formation/ N.V. Tkalenko, N.I. Kholiavko, K.V. Hnedina// Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 4 (12).